

Symbolididaktiset menetelmät

- yhteinen retki toistemme ajatteluun ja kokemuksiin

Salla Vainio

Mitä symbolididaktiikalla tarkoitetaan?

Symbolididaktiikkaa voidaan pitää yläkäsitteenä kaikille niille pedagogisille työskentelytavoille, joissa tullaan yhteen ja jollain lailla työstetään omaa katsomusta ja sisäistä puhetta näkyväksi erilaisten konkreettisten materiaalien ja symbolien avulla. Hyvin ohjattu symbolididaktinen työskentely vahvistaa tunne- ja vuoro-vaikutustaitoja, kehotietoisuutta sekä katsomusten välistä dialogia. Esimerkiksi Lattiakuvat, Godly play ja Deep talk ovat symbolididaktiikasta ammentavia menetelmiä, joiden juuret ovat Saksassa ja Yhdysvalloissa. Ne ovat saaneet vaikutteita muunmuassa lapsia vahvasti osallistavasta montessoripedagogiikasta.

Kerronnallinen ote tai temaattinen lähestymistapa toimii menetelmissä kehyksenä kokonaisvaltaiselle työskentelylle, jossa kehollisuus, leikki, visuaalisuus, pohdinta ja kuunteleminen kietoutuvat yhteiseksi voimaannuttavaksi prosessiksi. Symbolididaktiikassa ryhmän prosessi on keskeinen. Työskentely aloitetaan yhteen tulemisen harjoituksilla tai tasa-arvoisella piiriin asettumisella. Kunkin ryhmän työskentelyn aikana kertomus rakentuu symbolien avulla yhteiseksi kuvaksi, joka on aina ainutlaatuinen. Tärkeää on myös se, mitä kertomus herättää kuulijoissaan yksilöinä. Näin sekä yhteisöllisyydelle että yksilöllisyydelle annetaan tilaa ja niitä molempia vahvistetaan eri kohdissa. Lattiakuvissa jokaisen osallistujan sisäinen puhe ja kokemus kerrotusta ja yhdessä koetusta tulevat näkyväksi

Symbolididaktiikassa kertomus voi toimia elämänkysymysten käsittelyn kehyksenä. Näitä kysymyksiä ja pohdintoja tuodaan näkyväksi mahdollisimman avointen ja monimerkityksisten symbolien, kuten luonnonmateriaalien avulla. (kuva: Salla Vainio)

symboliesineiden asettelun kautta. Osallistuja voi itse valita miten paljon kokemustaan tai visuaalistettua ajatteluaan haluaa sanoittaa ääneen. Ohjaaja voi antaa osallistujille mahdollisuuden työstää kokemaansa myös eteenpäin kirjallisesti tai muillakin keinoin yhdessä koetun jälkeen.

Mikä merkitys symboleilla on näissä menetelmissä?

Työskentelyn vahvuus ja samalla haaste on se, että yhteinen kokonaisvaltainen työskentely, kertomukset ja symbolit herättävät kuulijoissaan erilaisia tunteita ja ajatuksia. Niinpä jonkun kokiessa Ruutin matkalle lähdön uuteen maahan innostavana seikkailuna ja valitessa näitä tuntemuksia symboloimaan värikkäitä kiviä ja höyheniä, voi se toisella herättää enemmän jännitystä ja epäilyksiä, joita kuvaamaan hän voi valita vaikka erikokoisia tummia kiviä. Toisaalta symbolien on hyvä olla tarpeeksi avoimia, jotta niihin voi ladata erilaisia merkityksiä: kivi voi olla voiman symboli tai kuvastaa raskautta ja synkkyyttä. Symbolien ja symbolikielen avulla on mahdollista tavoittaa uskonnoista ja omasta elämäntilanteesta tasoja, jotka eivät helposti avaudu arkielellä kuvattaviksi. Samalla löydetään mahdollisesti sanoja, joiden avulla omia katsomuksellisia kokemuksia voi jakaa osaksi yhteistä puhetta ja todellisuutta.

Symbolididaktisissa työskentelyissä osallistujilla on tilaa antaa symboleille omia merkityksiä ja käsitellä omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan moniaistisesti.
(kuva: Satu Reinikainen)

Jokaisen elämänhistoria ja sen hetkinen elämäntilanne heijastuvat työskentelyyn ja siinä rakentuvaan kertomukseen. Kullakin tulee olla tilaa määritellä symbolien merkitykset itse. Joskus työskentely voi herättää osallistujissa tunteita, ajatuksia ja kokemuksia, jotka ovat keskeneräisiä ja kipeitäkin. Symbolididaktisessa työskentelyssä olennaista on turvallisen tilan luominen ja ylläpitäminen, mistä päävastuu on ohjaajalla.

Miksi symbolididaktiikka kannattaa käyttää?

Symbolididaktiikka kokonaisuudessaan tekee mahtavalla tavalla näkyväksi sitä, mitä katsomusopetuksessa on sanoin usein haastavampaa avata: omia ja toisten ajatuksia, tuntemuksia ja merkityksiä, jotka samankin asian äärellä voivat olla meille hyvin erilaisia. Konkreettisten –symboleiden käyttö huomioi myös erilaiset oppijat, joille sanoittaminen voi syystä tai toisesta olla haastavaa. Työskentelyt tekevät näkyväksi kaikkien osallisuuden, kun vaikkapa jokaisen oma kivi on osa kuvaa tai yhteiset symbolit ovat saaneet yhdessä työskennellessämme erilaisia merkityksiä. Näin voidaan vahvistaa yhdessä toimimalla yhteisöllisyyttä, kuten luokan turvallista ilmapiiriä. Symbolididaktiset menetelmät tuovat ihmisiä yhteen ja auttavat meitä oivaltamaan, miten moninaisesti voimme samankin kertomuksen tai asian ymmärtää ja kokea. Samalla opimme uutta itsestämme, toisistamme ja elämästä.

Symbolididaktiikan elementtejä

Kerronnallisuus: Työskentelyiden pohjana käytetään usein kertomuksia ja osallistujan valitsemat symbolit voivat myös saada kerronnallisia piirteitä.

Dialogisuus: Yhteen tuleminen ja kohtaamisen kautta rakennettu turvallinen tila mahdollistavat niin yksilöiden sisäisen puheen, kuin yksilöiden välisen kuulemisen, joita symbolikieli tukee ja avaa arkikielen rinnalla.

Osallisuus: Edetään yhdessä kiireettömästi kuullen ja hyväksyen osallistujien kokemukset ja merkityksenannot sellaisenaan.

Kokemuksellisuus: Osallistuja saa työskennellä moniaistisesti koko prosessin ajan ja työstää kertomusta tai teemaa omien elämäkokemustensa kautta.

Yhteisöllisyys: Piirissä työskentely luo tasavertaisuutta ja yhdessä koettu kertomus antaa yksilölle mahdollisuuden nähdä itsensä ja ajatuksensa osana yhteistä tekemistä ja suhteessa toisten tekemiseen.

Yksilöllisyys: Moninaiset tavat ymmärtää ja kokea kertomus tai teema tuetaan. Ohjaaja ei arvota osallistujien ilmaisuja, vaan vahvistaa jokaisen osallistujan arvostetuksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemusta.

Voimaannuttaminen: Työskentelyihin nostetaan elämää ja toivoa kannattelevia teemoja, kertomuksia ja elementtejä. Vaikeillekin asioille annetaan tilaa, mutta niihin ei jäädä kiinni. Työskentelyn päätös tai ohjaajan viimeiset kysymykset ohjaavat toivon näkökulmaan.

Merkitysten etsiminen: Osallistujalle luodaan mahdollisuus kiinnittyä vanhaankin kertomukseen omasta senhetkisestä elämäkokemuksestaan käsin. Työskentelyssä annetaan tilaa pohtia erilaisia kysymyksiä ja ilmiöitä, kuten vaikka katsomuksia ja perimmäisiä kysymyksiä sekä niiden merkitystä itselle ja toisille.

Lue lisää:

Aitlahti K., Keränen-Pantsu R. ja Mäkinen A. (2017) *Lattiakuvat katsomuskasvatuksessa ja opetuksessa*. Helsinki: Lasten keskus.

Berryman J.W. (2013) *Godly Play – Suuri leikki -ohjaajan opas: Jeesus ja kirkko*. Lasten keskus.

Kallioniemi A. ja Luodeslampi J. (toim.) (2005) *Uskonnonopetus uudella vuosituhannella*. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Valkonen T. (2014). *Deep talk – Tunnista yhteisön voima*. Kirjapaja Oy.